

Paper VO-tour 2018

HET VO: STAPPEN VOORWAARTS!

‘...Hoe kun je het beste uit jezelf halen als je alleen lid van een kudde bent? Geef leraren de kans om mij te leren wat ik kan zijn. Hoe fantastisch zou het zijn als wij elkaar kunnen aankijken en samen iets kunnen bereiken? Niet in een systeem dat smeekt om getallen. Want niet alleen ons gedrag of onze cijfers bepalen ons succes. Onderwijs is de verlichting van ons leven. We zijn dromers en ontdekkers. We zijn alles wat we willen zijn. We willen leren hoe te denken in plaats van wat te denken...’

Isabella Biney (leerling, tijdens VO-congres 2016)

In 2014 stelden de vo-scholen met het Sectorakkoord 2014-2018 een ambitieuze agenda op om te werken aan eigentijds onderwijs, met oog voor de talentontwikkeling en optimale kansen voor alle leerlingen. Een agenda met afspraken over maatwerk voor leerlingen en meer flexibiliteit in het onderwijs. Een agenda ook die bestuurders, schoolleiders en docenten de ruimte biedt om te leren en te ontwikkelen. Waar staan we nu? Hoe gaan we verder en wat is er voor nodig om de ingeslagen beweging meer kracht bij te zetten?

1. Er is volop beweging

Het voortgezet onderwijs is volop in beweging, zo blijkt uit de evaluatie van het sectorakkoord en dat ervaren we ook tijdens de vele ontmoetingen en gesprekken die we op scholen hebben. We stimuleren talentontwikkeling van leerlingen en bieden vormen van maatwerk. Leerlingen krijgen daarmee meer regie over hun eigen leren. In scholen wordt steeds meer aandacht besteed aan brede vorming.

Dit is het resultaat van de inzet van docenten, maar ook van schoolleiders en bestuurders. Steeds meer besturen en schoolleiders werken vanuit een integrale visie. Professionele scholen ontwikkelen zich als lerende organisaties, die zich verantwoorden en werken aan personeelsbeleid dat optimaal bijdraagt aan de talentontwikkeling van de leerlingen en de ontplooiing van medewerkers.

2. We zijn het eens over de koers

Wat bij al deze ontwikkelingen opvalt, is dat er, ondanks de diversiteit in het onderwijsveld, een grote mate van overeenstemming is over de richting waarin ons onderwijs zich beweegt en dient te bewegen. De vraag is niet waar we naartoe willen, maar hoe we er komen. Onze uitdaging is hoe we het ‘praten over’ nog beter kunnen omzetten in echt substantiële veranderingen in de sector.

3. De volgende stap: het vo over vijf jaar

De tijd is rijp om de ingezette beweging van de afgelopen jaren met nog meer kracht, focus en tempo voort te zetten. Er is consensus over de hoofdrichting, maar het is tijd voor acceleratie. Het is immers belangrijk dat alle leerlingen in het voortgezet onderwijs uitgedaagd worden op hun niveau en eigentijds onderwijs krijgen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat een gebrek aan motivatie van leerlingen een groot probleem is. Dit vraagstuk verdient in de komende jaren zeker onze aandacht.

De koers die met het sectorakkoord van 2014 is vastgesteld, blijven we volgen. We zijn in gesprek met OCW over een actualisatie van het akkoord voor de komende jaren. Dit biedt de sector kansen om eigen accenten te leggen. Accenten die leiden tot een snellere én bredere ontwikkeling binnen scholen.

Graag gaan we tijdens de VO-tour 2018 met u in gesprek over wat die accenten kunnen zijn. We hebben hierbij zelf de regie in handen. De centrale vraag voor de VO-tour van dit jaar is: *Wat gaan we de komende jaren doen om onze ambities waar te maken en wat is daarvoor nodig?*

4. Wat hebben we met elkaar te doen?

Hieronder benoemen we zes ambities waar nagenoeg elk bestuur en elke school reeds mee bezig is. We constateren echter dat er een gat zit tussen wat bestuurders en schoolleiders willen en wat reeds in de praktijk gerealiseerd is. Per ambitie schetsen we dan ook de uitdagingen om deze te realiseren. De eerste drie zijn ambities om het onderwijs voor leerlingen direct beter te maken. De laatste drie ambities zijn daarvoor randvoorwaardelijk; dit zijn belangrijke vliegwielen voor onderwijsverbetering. De vraag bij de geschetste ambities is steeds: wat doet u om deze uitdagingen aan te pakken en de ambities te realiseren? En: wat kunt u nog meer doen?

Ambitie:

Leerlingen worden – via bijvoorbeeld vormen van onderwijs op maat – uitgedaagd in het onderwijs.

Uitdagingen:

- De motivatie van Nederlandse leerlingen is in verhouding tot leerlingen in andere landen laag. Ook kent Nederland internationaal gezien weinig echt goed presterende leerlingen¹.
- We willen inspelen op en rekening houden met verschillen in interesses, talenten, tempo, beperkingen en mogelijkheden van leerlingen, maar hoe? Op veel scholen loopt men aan tegen organisatorische belemmeringen en het blijkt moeilijk bestaande systemen en patronen te doorbreken.
- Op veel scholen willen we leerlingen meer regie geven op de leerroutes en het leerproces, maar zijn in de lessen methoden nog leidend en is het onderwijs daarom niet uitdagend genoeg.

Ambitie:

Leerlingen krijgen gelijke kansen in het onderwijs.

Uitdagingen:

- Leerlingen met dezelfde cito-score hebben meer kans door te stromen naar de hogere typen vervolgonderwijs als zij hoger opgeleide ouders hebben dan leerlingen met lager opgeleide ouders². Van even slimme leerlingen met hoogopgeleide ouders eindigde 55% met een hbo- of wo-diploma; tegenover 26% van de leerlingen met laagopgeleide ouders.
- Leerlingen worden in ons huidige stelsel vroeg geselecteerd. Het aantal brede brugklassen is de afgelopen jaren drastisch teruggelopen. Bijna de helft van de leerlingen start in een homogene brugklas. Tien jaar geleden was dat 30%.³ Met name leerlingen van lager opgeleide ouders komen hierdoor terecht op de lagere niveaus.
- De afgelopen jaren is een verveelvoudiging van het schaduwonderwijs opgetreden. Het aantal particuliere huiswerkinstituten is in tien jaar tijd gegroeid van 2000 naar meer dan 12.000.⁴ Leerlingen met draagkrachtige ouders profiteren hier meer van dan leerlingen van ouders met een lager inkomen.

¹ OECD, Review of National Policies for Education: Netherlands 2016

² Staat van het Onderwijs 2015/2016, Inspectie van het Onderwijs, april 2016.

³ Idem

⁴ Idem

Ambitie:

Leerlingen ontvangen aan het einde van hun schoolloopbaan een vo-diploma en plusdocument, en stromen soepel door naar het vervolgonderwijs.

Uitdagingen:

- Leerlingen ontvangen op dit moment een diploma op het niveau van één schoolsoort, waarbij het niveau van het 'slechtste' vak vaak bepalend kan zijn.
- Een groot percentage leerlingen valt na de overstap naar het vervolgonderwijs uit of loopt vertraging op. Zo heeft minder dan 50% van de havisten na vijf jaar een bachelor behaald. Na acht jaar ligt dat percentage op 70%⁵. Voor jongens en studenten met een migratieachtergrond liggen de percentages zelfs nog lager.
- Op een groot aantal scholen sneeuwt de brede opdracht van de school onder.

Ambitie:

Leraren en lerarenteams werken in een professionele schoolorganisatie, ondersteund vanuit het strategisch personeelsbeleid.

Uitdagingen:

- Veel leraren ervaren onvoldoende tijd en ruimte om zich bezig te houden met de ontwikkeling van het onderwijs of met de eigen professionele ontwikkeling.
- De werk- en leefomgeving voor docenten en schoolleiders zijn niet altijd aantrekkelijk genoeg. Niet op alle scholen wordt het goede gesprek over de ontwikkeling van hun medewerkers georganiseerd en de mogelijkheden tot doorgroei van medewerkers zijn soms te beperkt.
- Er is een groeiend lerarentekort en het slechte imago van het vak 'docent' is een fors probleem.
- Er is in de sector (nog) onvoldoende aandacht voor de professionalisering van schoolleiders (waaronder team- en afdelingsleiders)⁶.
- Strategisch personeelsbeleid, waarbij onderwijsinhoudelijke ambities en strategische doelstellingen gekoppeld worden aan personeelsbeleid, is nog lang niet op alle scholen gemeengoed⁷.

Ambitie:

Leraren worden opgeleid in een systeem waar scholen en lerarenopleidingen samen verantwoordelijk zijn voor hun begeleiding en professionalisering.

Uitdagingen:

- De werelden van het opleiden (lerarenopleidingen) en lesgeven (scholen) zijn ondanks goede initiatieven (nog) te veel van elkaar gescheiden. Lerarenopleidingen hebben hun aanbod nog onvoldoende geflexibiliseerd en afgestemd op de vo-scholen als afnemend veld.
- De overgang tussen lerarenopleiding en schoolpraktijk en van 'startbekwaam' naar 'beroepsbekwaam' leraarschap zijn te groot. Ook na de lerarenopleiding moeten

⁵ VO-raad, SRVO & NVS (2017). *Een vak apart. Schoolleidersagenda voortgezet onderwijs.*

⁶ VO-raad, SRVO & NVS (2017). *Een vak apart. Schoolleidersagenda voortgezet onderwijs.*

⁷ Knies, E. & P. Leisink (2017). De staat van strategisch personeelsbeleid (HRM) in het vo. Onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Utrecht.

⁷ Zie o.a. VO-raad (2016) [Actieplan 'Naar een aantrekkelijk lerarenberoep in een sterke sector'](#).

⁷ Onder meer: Ministerie van OCW (2016), *Voortgangsrapportage Lerarenagenda*; Inspectie van het Onderwijs (2016) *De eerstegraads lerarenopleidingen: samenvatting en beschouwing. Oplegger bij de rapporten Beginnende leraren kijken terug, delen 3 en 4.*

⁷ Onder meer: Ministerie van OCW, *Loopbaanmonitor 2016.*

(beginnende) leraren de kans krijgen geleidelijk in het beroep te groeien en hun professionaliteit verder te ontwikkelen.

- Er zijn (soms grote) verschillen tussen scholen als het gaat om de kwaliteit van de begeleiding van startende leraren.
- Er zijn (soms grote) verschillen binnen en tussen regio's als het gaat om de samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen; het is niet vanzelfsprekend dat er een goede, gelijkwaardige samenwerking is tussen school en lerarenopleiding.

Ambitie:

Bestuurders en schoolleiders in de regio werken samen aan hun publieke opdracht.

Uitdaging:

- Krimp is de eerste uitdaging die samenwerking noodzakelijk maakt. Vanaf 2016 krijgt 85% van de scholen te maken met een gemiddelde krimp van 12%. In bepaalde regio's kan dit oplopen tot boven de 30%. Om een gevarieerd en bereikbaar onderwijsaanbod in stand te houden zal meer dan voorheen moeten worden samengewerkt in de regio.
- Ook in regio's waar juist groei is en diverse nieuwe scholen worden opgericht, is samenwerking cruciaal. We zijn gewend te opereren in een stelsel gebaseerd op concurrentie, maar steeds meer wordt duidelijk dat het gaat om het pakken van een gezamenlijke, brede verantwoordelijkheid in de regio.
- De beweging naar meer passend onderwijs vraagt ook om goede samenwerking in de regio. Scholen hebben elkaar nodig om ervoor te zorgen dat elke leerling deel kan nemen aan passende vormen van onderwijs.

5. Waaraan committeren we ons?

Tijdens de VO-tour gaan we in gesprek over hoe het voortgezet onderwijs er over vijf jaar uitziet. Hoe maakt u werk van bovenstaande uitdagingen? Wat gaat u doen om de ambities te realiseren? Welke afspraken maken we met elkaar hierover en committeren we ons ook aan die afspraken? En tot slot, wat is er nodig (aan randvoorwaarden) om deze ambities waar te maken?

Parallel aan het gesprek over de ontwikkeling van het onderwijs de komende vijf jaar en de rol die u zelf vanaf morgen kunt nemen, voeren wij namens de sector gesprekken met het ministerie over de benodigde randvoorwaarden. We zetten ons daarbij in voor meer ontwikkeltijd voor docenten, omdat we erin geloven dat er een andere balans moet komen tussen uitvoering en ontwikkeling. Daarnaast zetten we ons blijvend in voor ruimte voor passende arbeidsvoorwaarden en investeringen in bijvoorbeeld ict. Tijdens de tour ligt de focus op de vraag wat de sector zelf kan oppakken om de gedeelde ambities te realiseren.

We kijken er naar uit het gesprek met u hierover te voeren.